

PROTOCOL
(SEKSUEEL) MISBRUIK IN PASTORALE EN
KERKELIJKE GEZAGSRELATIES
EN
HANDREIKING HUISELIJK GEWELD

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Woord vooraf.....	3
Inleiding.....	4
Doelgroep.....	4
Protocol (seksueel) misbruik in pastorale of kerkelijke gezagsrelaties.....	5
Inleiding.....	5
Protocollen (seksueel) misbruik in de kerk.....	5
Definitie (seksueel) misbruik in pastorale en kerkelijke gezagsrelaties.....	6
Meer weten?.....	7
Meldpunten en ondersteuning.....	8
Werkwijze Algemene Omgangsregels en Gedragscode tegen seksueel misbruik in pastorale en kerkelijke gezagsrelaties.....	10
Huiselijk geweld.....	11
Inleiding.....	11
Meer weten?.....	11
Ondersteuning voor betaalde kerkelijk werker/kerkelijk vrijwilliger.....	11
Toelichting en Stappenplan (seksueel) misbruik in de kerk en huiselijk geweld voor catecheten, mentoren en jeugdwerkers.....	12

Woord vooraf

Dit document bestaat uit twee delen:

- Protocol (seksueel) misbruik in pastorale en kerkelijke gezagsrelaties
- Handreiking Huiselijk geweld

Het Protocol en de Handreiking zijn bedoeld voor alle predikanten, betaalde kerkelijk werkers, kerkelijk vrijwilligers en voorzitters en coördinatoren uit een aantal specifieke groepen in de Hervormde Gemeente Barneveld. De doelgroep wordt in het document nader toegelicht. Het protocol is door de Algemene Kerkenraad vastgesteld op 25 november 2015 en gepubliceerd op de website van de Hervormde Gemeente te Barneveld. De versie datum staat op het voorblad van dit document.

Op de website vindt men tevens een overzicht van vertrouwenspersonen en hulpverleningsinstellingen met contactgegevens en een overzicht met Algemene Omgangsregels. Deze overzichten zijn speciaal bedoeld voor alle leden van de Hervormde Gemeente te Barneveld.

W | <https://hervormdbarneveld.nl/Vertrouwenspersonen>

W | <https://hervormdbarneveld.nl/hulpverleningsadressen>

W | <https://hervormdbarneveld.nl/veiligekerkerk>

Algemene Kerkenraad

Inleiding

De laatste jaren is duidelijk gebleken dat ook binnen kerkgenootschappen ongewenst gedrag of seksueel misbruik kan plaatsvinden, met alle ingrijpende gevolgen van dien. Als de kerk een gemeenschap wil zijn waar jongeren en ouderen zich thuis voelen, dan zal de kerk voor hen veilig en betrouwbaar moeten zijn. Juist in de kerk wil je dat jong en oud zich veilig voelen en een gezond vertrouwen in God en mensen kunnen ontwikkelen.

Daarnaast dringt de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) erop aan dat kerkelijke gemeenten beleid hebben op het gebied van veilig gemeentewerk om hun gemeenteleden bewust te maken van (on)gewenst gedrag en ter voorkoming van (seksueel) misbruik. Positief neveneffect hiervan is dat de plaatselijke gemeente aan buitenstaanders (maatschappelijk werk, lokale pers e.d.) kan laten zien dat zij dit thema serieus neemt.

Daarom heeft de Algemene Kerkenraad een aanvullend protocol vastgesteld dat gericht is op het voorkomen van situaties van (seksueel) misbruik van pastoranten door kerkelijk betaalde beroepskrachten/kerkelijk vrijwilligers in de Hervormde Gemeente van Barneveld.

Aangezien gemeenteleden helaas ook te maken kunnen krijgen met huiselijk geweld is in dit document voor betaalde kerkelijk werkers/kerkelijk vrijwilligers tevens een Handreiking huiselijk geweld opgenomen.

Het is van belang dat er duidelijkheid gegeven wordt over:

- waar de betaalde kerkelijk werker/kerkelijk vrijwilliger informatie kan vinden over seksueel misbruik in de kerk en huiselijk geweld; bijv. wat het inhoudt en hoe men het signaleert.
- waar de betaalde kerkelijk werker/kerkelijk vrijwilliger terecht kan voor het melden van of het vermoeden hebben van seksueel misbruik in de kerk en huiselijk geweld.
- waar men als betaalde kerkelijk werker/kerkelijk vrijwilliger ondersteuning kan vinden op deze gebieden.
- de **Algemene Omgangsregels** en **Gedragscode tegen seksueel misbruik in pastorale en kerkelijk gezagsrelaties** voor betaalde kerkelijk werkers/kerkelijk vrijwilligers.

Doelgroep

Het document 'Protocol (seksueel) misbruik in pastorale en kerkelijke gezagsrelaties en Handreiking huiselijk geweld' is in de Hervormde Gemeente Barneveld bedoeld voor betaalde kerkelijk werkers en kerkelijk vrijwilligers die werken met kwetsbare groepen. Hieronder verstaan we onder andere: kinderen en jongeren, mensen die pastoraat ontvangen en zij die gebruik maken van diaconale initiatieven / projecten.

In overleg zijn nieuwe groepen toe te voegen wanneer dit door het Orgaan van Bijstand Pastoraat en Gemeentebouw in een vergadering is besloten.

Protocol (seksueel) misbruik in pastorale of kerkelijke gezagsrelaties

Inleiding

Het is zonder meer een zegen te noemen dat zoveel mensen in onze gemeente zich in willen zetten voor werk in de kerk. Over de gehele breedte van onze gemeente zijn zij actief. Naast de betaalde beroepskrachten (o.a. predikanten, pastoraatondersteuners en Jeugdwerkcoördinator), zijn er ook vele kerkelijk vrijwilligers in onze gemeente werkzaam. We denken hierbij o.a. aan kerkenraadsleden, kosters, pastoraal werkers, jeugdwerkers en catecheten.

Op vele manieren komen zij in contact met de leden van onze gemeente. Dat gaat bijna altijd goed en het geeft zelden problemen. Maar het kan wel problemen geven. Wanneer in de verhouding tussen degene die een functie heeft bij een kerkelijke activiteit en een gemeentelid of mede collega de grenzen van normale omgang worden overschreden. Wat is nu de grens in de omgang met gemeenteleden (volwassenen, kinderen en tieners), die aan onze zorg zijn toevertrouwd? Zijn daar heldere grenzen te benoemen? Dat is tamelijk lastig om aan te duiden.

Vanwege het belang van het goed omgaan met elkaar en het voorkomen van grensoverschrijdend seksueel gedrag heeft de Algemene Kerkenraad voor alle predikanten, betaalde kerkelijk werkers en kerkelijk vrijwilligers die vallen onder de eerdergenoemde doelgroep [Algemene Omgangsregels en Gedragscode tegen seksueel misbruik opgesteld](#). Dit document dient te worden ondertekend door de desbetreffende personen. De protocolbeheerder draagt er zorg voor dat dit digitaal wordt ondertekend.

Protocollen (seksueel) misbruik in de kerk

Het 'protocol (seksueel) misbruik in pastorale en kerkelijke gezagsrelaties' van de Hervormde Gemeente Barneveld is aanvullend op het door de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) opgestelde protocol. Het aanvullende protocol beschrijft specifieke aanvullingen en concrete uitwerkingen op het PKN-protocol en geeft inzicht hoe men moet omgaan met (seksueel) misbruik in de kerk en wat er verwacht wordt van de betaalde kerkelijk werker/kerkelijk vrijwilliger in onze Hervormde Gemeente. Dit protocol bevat een overzicht van meldpunten, vertrouwenspersonen en hulpverleningsinstanties en bevat een bijlage met Algemene Omgangsregels en Gedragscode tegen seksueel misbruik.

Het eerdergenoemde 'Protocol voor gemeenten die geconfronteerd worden met (seksueel) misbruik in pastorale of gezagsrelaties' van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) is te vinden op: <https://www.protestantsekerk.nl/download8165/herziene%20versie%20klachtenprotocol%20maart%202019.pdf>

De Protestantse Kerk in Nederland heeft ook een Gedragscode voor predikanten en betaalde beroepskrachten van de Protestantse Kerk in Nederland. Eenieder die als predikant of betaalde kracht in dienst treedt, moet zich hier automatisch aan houden. Zie <https://www.protestantsekerk.nl/download223/Beroepscode-en-gedragsregels-predikanten-en-kerkelijk-werkers.pdf>

Definitie (seksueel) misbruik in pastorale en kerkelijke gezagsrelaties

Indien er in het protocol haakjes gebruikt worden bij (seksueel) misbruik, houdt dat in dat er twee soorten misbruik bedoeld worden: seksueel misbruik en algemeen misbruik in de kerk.

Hieronder worden beide soorten misbruik toegelicht.

Seksueel misbruik in de kerk

Misbruik van macht of vertrouwen door een betaalde kerkelijk werker of een kerkelijk vrijwilliger ten opzichte van een gemeentelid in de vorm van seksuele handelingen, seksuele toespelingen of uitnodigen tot seksueel contact meestal onder druk van geheimhouding. Het kan ook gaan om seksueel getinte berichtjes via sociale media.

Het ontstaat in situaties waarbij er sprake is van een afhankelijkheidsrelatie waar gezag een rol speelt. Vooral mensen in kwetsbare posities zijn vaak afhankelijk van een functionaris in de kerk die steun en begeleiding biedt.

Misbruik ontstaat meestal geleidelijk en subtiel. Een goed gesprek gaat over in een persoonlijke intieme verhouding die een seksuele lading krijgt. Dit wordt meestal gevolgd door kleine overschrijdingen, zoals het vertellen van persoonlijke dingen, gesprekken die uitlopen, het uitwisselen van geschenken tot het verkleinen van de fysieke ruimte, aanrakingen en verdergaand contact.

Daarbij zijn vier punten belangrijk om te onthouden:

1. Niet alleen fysieke aanraking valt hieronder, ook verbale seksuele toenadering of via sociale media.
2. De intentie van degene die zulk gedrag vertoont, is niet belangrijk om te bepalen of het gaat om seksueel grensoverschrijdend gedrag; het kan wel van invloed zijn op de maatregelen die je ertegen neemt.
3. Het gaat namelijk om de beleving van degene die het ondergaat: voelt die het gedrag als dwingend en/of ongewenst? Het is belangrijk dat we gevoelig zijn voor deze behoeften én grenzen.
4. Echter, in sommige gevallen is ook die beleving niet doorslaggevend: als er sprake is van een ongelijke machtsverhouding is het gedrag sowieso grensoverschrijdend (meerderjarige - minderjarige, pastoraal medewerker – pastorant, jeugdleider – clublid). Ook als een jongere razend verliefd is en het gedrag juist wel wenst, kan er toch goed sprake zijn van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Voorbeeld: Een gemeentelid neemt een kerkelijk werker (bijvoorbeeld een predikant) of een kerkelijk vrijwilliger (bijvoorbeeld een kerkenraadslid, pastoraal- of jeugdwerker) in vertrouwen. Deze persoon wordt een steun en toeverlaat. Dan blijkt dat geleidelijk de grens van een gewoon pastoraal contact overschreden wordt. Er ontstaat een persoonlijke, intieme verhouding, die niet in een professionele relatie thuishoort. De pastor of functionaris maakt dan misbruik van zijn macht en van het vertrouwen van het gemeentelid. En dat kan niet. In zo'n geval spreken we van seksueel misbruik in een pastorale of kerkelijke gezagsrelatie.

Algemeen misbruik in de kerk

Misbruik van macht of vertrouwen door een betaalde kerkelijk werker of een kerkelijk vrijwilliger ten opzichte van een gemeentelid in de vorm van ongelijkwaardige behandeling zoals pesten,

machtsmisbruik, financiële uitbuiting, discriminerende, racistische, seksistische, intimiderende gedragingen of opmerkingen of het hiertoe aanzetten.

Meer weten?

Als een betaalde kerkelijk werker/kerkelijk vrijwilliger in algemene zin meer wil weten over seksueel misbruik in pastorale en kerkelijke gezagsrelaties of behoefte heeft aan een pastorale handreiking, kan men informatie vinden op de hierna genoemde websites en het Kerkelijk Bureau van de Hervormde Gemeente Barneveld.

- **Interkerkelijk samenwerkingsverband tegen Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties:**
Zie: www.smpr.nl
Hier is informatie te vinden over o.a. wat seksueel misbruik in pastorale relaties en gemeente inhoudt, het meldpunt en welke literatuur over dit onderwerp voorhanden is.
- **Voorbeelden van literatuur** rondom Seksueel misbruik in Pastorale relaties:
 - “Geschonden lichaam – pastorale gids voor gemeenten die geconfronteerd worden met seksueel geweld”. Volledig boek is hier te downloaden:
http://www.ruardganzevoort.nl/pdf/2000_Geschonden_lichaam.pdf
 - “Doen wat je moet doen” – werkboek voor predikanten en kerkelijk werkers die gemeenteleden begeleiden bij het verwerken van seksueel misbruik in pastorale of gezagsrelatie. Met voorbeelden en informatie over de mogelijkheid van begeleiding door vertrouwenspersoon van de SMPR. U vindt de werkmap hier: <https://smpr.nl/misbruik-uw-gemeente/slachtofferbegeleiding>.

Meldpunten en ondersteuning

Bij (vermoeden van) (seksueel) misbruik in pastorale of kerkelijke gezagsrelaties kunnen betaalde kerkelijk werkers/kerkelijk vrijwilligers voor melden, advies en ondersteuning terecht bij:

1. [Interne vertrouwenspersonen](#) van de Hervormde Gemeente Barneveld
2. [Externe vertrouwenspersonen](#) binnen en buiten Barneveld

NB: ook gemeenteleden worden geïnformeerd over vertrouwenspersonen en hulpverleningsadressen (o.a. via de website van de Hervormde Gemeente Barneveld).

Interne vertrouwenspersonen

De Interne Vertrouwenspersonen fungeren binnen de gemeente als centraal punt voor het melden van of advies vragen bij (een vermoeden van) (seksueel) misbruik. Zij vragen ook aandacht voor preventie van misbruik en zijn alert op de uitvoering van beleid daarvan.

De taak van de Interne Vertrouwenspersoon is voornamelijk het bieden van een luisterend oor, doorvragen wat nodig is en indien nodig contact opnemen met de professionele hulpverleningsorganisatie Elan te Barneveld (tenzij er gegronde redenen zijn om een andere organisatie in te schakelen). De Interne Vertrouwenspersoon zal een coördinerende taak hebben in het vervolgtraject. Hierin leidend is het 'Protocol voor gemeenten die geconfronteerd worden met (seksueel) misbruik in pastorale en gezagsrelaties' van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN). Zie 'protocollen (seksueel) misbruik in de kerk' (pagina 5).

De Hervormde Gemeente Barneveld heeft twee Interne Vertrouwenspersonen, zij behoren tot de [werkgroep Veilige Kerk](#). De actuele namen van de [vertrouwenspersonen](#) staan vermeld in de kerkbode en op de website.

Opmerkingen:

- De Algemene Kerkenraad benoemt de Interne Vertrouwenspersonen.
- Het streven is een man en vrouw in de functie van Interne Vertrouwenspersoon te benoemen.
- De Interne Vertrouwenspersonen moeten een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) kunnen overleggen.
- De belofte van geheimhouding wordt afgelegd voor de kerkenraad.
- De Interne Vertrouwenspersonen zijn gebonden aan het PKN-protocol en aan dit aanvullend protocol.
- Namen, telefoonnummers en e-mailadressen van Interne Vertrouwenspersonen worden in de kerkbode en op de website gepubliceerd.
- De Interne Vertrouwenspersonen zal een of meerdere cursussen volgen, die nodig zijn voor een passende uitoefening van zijn/haar functie. De Hervormde Gemeente bekostigt deze (via Orgaan van Bijstand Pastoraat en Gemeentebouw).
- De Interne Vertrouwenspersoon is verantwoording schuldig aan de Algemene Kerkenraad. Dit houdt in dat zij eenmaal per jaar van hun werkzaamheden (schriftelijk) verslag uitbrengen aan de Algemene Kerkenraad. In dit verslag wordt geen specifieke informatie over individuele zaken, zoals namen van betrokkenen e.d. opgenomen.
- Een Externe Vertrouwenspersoon kan worden uitgenodigd voor een consistorieoverleg. In dit overleg adviseert hij/zij over zaken in relatie tot (het voorkomen van) seksueel misbruik en

signaleren zij (risico's op) ongewenste gedragingen in pastorale relaties (zie lijst Externe vertrouwenspersonen en Ondersteuning voor kerkelijk werkers/kerkelijk vrijwilligers, pagina 9).

- Mocht er in de gemeente (seksueel) misbruik gesignaleerd worden bij een minderjarige of hulp gevraagd worden door een minderjarige (met name tot 16 jaar) dan is het volgende van belang:
 - Hiervan moet melding gemaakt worden bij de interne vertrouwenspersoon. De vertrouwenspersoon dient de ouders in te lichten en er moet hulp worden ingeschakeld. Als ouders dit weigeren, is het belangrijk dat de kerk dit gezin niet uit het oog verliest.
 - In geval van seksueel misbruik dienen de externe vertrouwenspersonen van 'meldpunt seksueel misbruik en huiselijk geweld Hervormde gemeente Barneveld' van Elan te Barneveld en de (zeden)politie te allen tijde op de hoogte te worden gesteld.
 - De interne vertrouwenspersoon verwijst niet alleen door naar de externe vertrouwenspersonen van Elan, maar blijft zelf ook **vinger aan de pols houden en checkt of hulp ook daadwerkelijk op gang komt**. Dit om te voorkomen dat het kind tussen wal en schip terecht komt. In de praktijk komt voor dat ouders geen toestemming geven voor hulp òf wel toezeggen dat men hulp ontvangt, maar dit tussentijds weer afbreken. Het is dan juist van belang dat 'de kerk' verbinding blijft houden met de minderjarige. De interne vertrouwenspersoon dient dus in het contact samen op te gaan met de externe vertrouwenspersonen van Elan plus eventueel de zedenpolitie. De vertrouwenspersoon van de kerk is er voor het pastoraat.

Externe vertrouwenspersonen en Ondersteuning voor kerkelijk werkers/kerkelijk vrijwilligers

Als een betaalde kerkelijk werker/kerkelijk vrijwilliger bij een gemeentelid (seksueel) misbruik in pastorale of kerkelijke gezagsrelaties signaleert of het vermoeden heeft daarvan, bestaat de mogelijkheid om te overleggen of advies te vragen bij een onafhankelijke derde.

De contactgegevens van de meldpunten en andere instanties zijn te vinden op de pagina [Hulpverleningsadressen](#) op de website. Onder het kopje 'Hulpverleningsadressen bij (seksueel) misbruik in de kerk'.

Werkwijze Algemene Omgangsregels en Gedragscode tegen seksueel misbruik in pastorale en kerkelijke gezagsrelaties

De Algemene Kerkenraad en Wijkkerkenraden van de Hervormde Gemeente te Barneveld vraagt betaalde kerkelijk werkers en kerkelijk vrijwilligers die werken met kwetsbare groepen de [Algemene Omgangsregels en Gedragscode](#) tegen seksueel misbruik in pastorale en kerkelijke gezagsrelaties te ondertekenen. Hiermee verklaart de betaalde kerkelijk werker/kerkelijk vrijwilliger dat hij/zij deze kent en daarnaar handelt.

De eindverantwoordelijken / voorzitters / contactpersonen van de aangeduide doelgroep zorgen er jaarlijks voor dat het 'Protocol (seksueel) misbruik in kerkelijke gezagsrelaties en Handreiking huiselijk geweld' kort besproken wordt op (bij voorkeur) de eerste vergadering van het nieuwe seizoen. Als leidraad kan men hiervoor [Informatiebrief voor ambtsdragers](#), [Informatiebrief voor jeugdwerk en catechese](#), [Informatiebrief voor kerkelijk werkers en vrijwilliger](#) gebruiken waarvan de doelgroep de link van de protocolbeheerder ontvangt. Hier vindt men informatie, handvatten, filmpjes, situatieschetsen enz.

De protocolbeheerder draagt er zorg voor dat alle betaalde kerkelijk werkers/kerkelijk vrijwilligers uit de eerdergenoemde doelgroep de Algemene Omgangsregels en Gedragscode tegen seksueel misbruik in pastorale en kerkelijke gezagsrelaties digitaal ondertekenen. Bovengenoemde werkwijze wordt jaarlijks geëvalueerd door de documenteigenaar, het orgaan Pastoraat en Gemeenteopbouw.

Huiselijk geweld

Inleiding

Onder huiselijk geweld verstaan we geweld en mishandeling in de thuisomgeving. Hieronder valt lichamelijke en psychische mishandeling, financiële uitbuiting, (emotionele) verwaarlozing en seksueel misbruik. Dit geldt voor kinderen, partners en ouderen (bv. ouderenmishandeling door mantelzorgers).

Meer weten?

Als een betaalde kerkelijk werker/kerkelijk vrijwilliger meer wil weten over Huiselijk geweld of behoefte heeft aan een pastorale handreiking, kan men informatie vinden op de volgende websites of het Kerkelijk Bureau van de Hervormde Gemeente te Barneveld.

1. **Veilig Thuis** (Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, Midden Gelderland, Noord en Oost Gelderland).
W| www.vooreenveiligthuis.nl

Hier is informatie te vinden over o.a. wat Huiselijk geweld precies inhoudt, wat de signalen zijn en wat je kunt doen.

2. **“Huiselijk geweld – handreiking voor het pastoraat”**. Handreiking voor wie pastoraal werk doet in kerkelijke gemeentes met informatie over huiselijk geweld en wat de gemeente kan doen om dit te voorkomen. Dit boek is te leen bij het Kerkelijk Bureau van de Hervormde Gemeente Barneveld.

Ondersteuning voor betaalde kerkelijk werker/kerkelijk vrijwilliger

Als een kerkelijk werker/kerkelijk vrijwilliger bij een gemeentelid Huiselijk geweld signaleert of het vermoeden heeft daarvan, kan hij/zij ondersteuning vragen bij:

Interne vertrouwenspersonen

De Hervormde Gemeente Barneveld heeft twee [Interne Vertrouwenspersonen](#), zij behoren tot de [werkgroep Veilige Kerk](#). De actuele namen van de vertrouwenspersonen staan vermeld in de kerkbode en op de website.

Externe vertrouwenspersonen:

Contactgegevens van externe vertrouwenspersonen en instanties zijn te vinden op de pagina [Hulpverleningsadressen](#) op de website. Onder het kopje ‘Hulpverleningsadressen bij Huiselijk geweld’.

Bijlage 1

Toelichting en Stappenplan (seksueel) misbruik in de kerk en huiselijk geweld voor catecheten, mentoren en jeugdwerkers

Deze Bijlage 1 "[Toelichting en Stappenplan](#)" is onderdeel van het Protocol (seksueel) misbruik in pastorale en kerkelijke gezagsrelaties en Handreiking huiselijk geweld. Je vindt deze ook op www.hervormdbarneveld.nl/veiligekerk